

ZPRÁVY SLUKO

VYDÁVA

STUDIJNÍ A LIDOVÝCHOVNÝ ÚSTAV KRAJE OLOMOUCKÉHO

Krajské museum • Krajské výzkumné středisko • Krajská galerie • Krajská hvězdárna • Přípravný výbor Krajské zoologické a Krajské botanické zahrady • spolu s Krajskou výzkumnou komisí v Olomouci
Objednávky řiďte na SLUKO, Olomouc I, nám. Republiky 6, tel. 2731

Ledén 1954

Číslo 32

Jak promítnouti výsledky vědeckého poznání kraje do osvětové práce krajského musea?

Ze závěrečné části přednášky dr. Vl. Teyrovského
Věda a osvěta v práci krajského musea (viz úvodník
v 30. čísle Zpráv SLUKO).

V každém případě je nutno v shromážděném materiálu vědeckých faktů provést kritický výběr s ohledem jednak na vnímavost diváka pro doklady, jmiž jsou mu jednotlivá vědecká fakta předváděna, jednak na možnosti i obtíže technické stránky tohoto předvádění. Pokud jde o tu vnímavost: vybírat k vystavení takové doklady, jež umožní diváku snadno a rychle pochopit určitou poučku; uvádět je způsobem, který diváka zaujme, upoutá; neunavovat ho přemírou dokladů k jedné a téže poučce, zvláště, nejsou-li to doklady svým vnějším rázem dosti rozrůzněné. Pokud jde o technickou stránku: předvádět to, co si divák může náležitě prohlédnout; v zoologickém úseku na př. je zcela bezcenné vystavovat hmyzí jedince velmi četných druhů, které pro jejich malou velikost bez dostatečného zvětšení divák posléze vůbec mezi sebou nerozliší.

Nyní zásadní otázka, k níž nutno koordinovat ony právě připomenuté formálně didaktické a technické zásady: Ke které z oněch prve vytčených tří etap vědeckého studia jeví světa kolem nás budeme přihlížeti při výběru dokladů a jejich uspořádání v našich výstavních sálích?

V úvodu jsem poukázal na převahu popěsně-registrujícího h'ediska v náplni výstavních sálí našich museí a naznačil také potřebu i zásadní možnost předvádět návštěvníkům musea exponáty vybrané a uspořádané tak, že toto hledisko ustoupí a vystavený materiál dá diváku obraz výsledků práce srovnávacího studia nebo vývojové či kausální analýsy vědeckých faktů, získaných oním elementárním pochodem. Nuže, především a právě museum krajské, jehož předním úkolem na poli osvěty je ukazovat návštěvníkům plastický obraz přírodních i společenských poměrů v kraji v jejich vnitřních i vnějších kontrastech i vývojových souvislostech a příčinných vztazích, nutně musí přejít k podání příslušného materiálu ve světle výsledků srovnávacího i vývojové nebo kausálně analytického studia.

Tak na př. v zoologickém úseku: Místo dosavadní obvyklé praxe vystavení jednoho preparátu jako prostého dokladu existence nějakého živočišného druhu v rámci určité skupiny systému živočišné říše, bude leckterý živočišný druh podle svého významu doložen několik a preparáty, rozmístěnými v různých částech takové moderně pojeté expozice: jeden preparát se tu může objevit na př. jako připomínka významu tohoto živočišného druhu v historickém vývoji fauny v kraji, na jiném místě výstavní síně zdůrazní jiný preparát téhož živočišného druhu regionálně-geografický význam jeho přítomnosti ve fauně kraje, jinde opět bude dalším preparátem podtržena příslušnost tohoto živočišného

druhu k určitému životnímu společenstvu anebo jiným vhodným způsobem ukázána jeho závislost na prostředí; konečně — podle okolností — v jiném úseku může další takový exponát připomínati jeho význam v hospodářství nebo zdravotnictví a pod. — tedy větší počet preparátů, jenž podle zařazení jednotlivých z nich podává už živý obraz nejrozmanitějších souvislostí mezi jedním a tímž členem naší zvěřeny, podle okolností tu více, jinde méně významným, a ostatní naší přírodou v jejím postupném vývoji i dnešním stavu.

Čeho má být docíleno tímto postupem, který s potřebnými obměnami lze aplikovat i v jiných úsecích naší výstavní musejní praxe, ať v oboru věd přírodních či věd o společnosti?

Především se podívejme opět na návštěvníka musejních síní: Jak víme z denní zkušenosti, hledá tu trochu rekreace, trochu poučení; v tom smyslu jest mu (nebo má mu být) návštěva musea čímsi rovnocenným čtení lehce psané, poutavé a srozumitelné knihy, popularisující nějaký vědní obor, kterou po denní práci bere do ruky. S ohledem na toto připomenul jsem už prve jisté obecné zásady formálně didaktické a technické, jimiž se musíme ve své výstavní osvětové práci řídit. Zbývá jen vytknouti stručně funkcionální význam celého tohoto počínání.

Nuže, předně: Tím, že diváka touto cestou upozorňujeme na vztahy a souvislosti mezi jevy okolního světa, vedeme jej nenásilně k tomu, aby o těchto souvislostech a vztazích přemýšlel a tak posléze dospíval poznání zákonitostí vývoje přírody a společnosti i příčinných souvislostí mezi jevy vůbec. Dále — a zde podtrhuji územní původ vystaveného materiálu — jeho výběr a uspořádání musí sledovat ještě další, neméně významný cíl: předvádění obrazu přírody kraje vybranými doklady stejně jako předvádění ukázek tvůrčích schopností jeho lidu, obrazů z jeho dějin a pod., je důležitým činitelem v upevňování vztahů jedince k jeho kraji a tím posléze i k státu. Konečně — a to se týká převážně či spíše přírodovědeckého úseku — lze v musejních síních diváka vhodnými ukázkami seznámiti i s významem toho či onoho jevu v hospodářství, zdravotnictví i v běžné denní praxi jednotlivých jiných detailních úseků našeho společenského života.

V heslech: Poznáním kraje k poznání zákonitostí světa! — Poznáním kraje k výchově patriotismu! — Poznáním kraje k poznání cest a prostředků dokonalějšího uspokojování hmotných a kulturních potřeb lidu! — Tak se nám rýsuje poslání našeho musea jako krajského lidovému ústavu. Být připraven a stále na výši, kde jde o plnění tohoto poslání, je povinností nás všech.

Dr. Vladimír Teyrovský

Krajské museum

Odbor věd přírodních

• *Mineralogické a petrografické oddělení* (supl. dr. Vl. Strnad) pokračovalo v práci v depositáři. Dosavadní expozice byly přeneseny z jižního křídla budovy do depositářů a tam z nich R. Sládek doplňoval základní systematickou sbírku.

• *Geologické a paleontologické oddělení* (dr. Vl. Strnad) zastavilo v měsíci lednu veškeré práce a urychleně muselo vystěhovat geologické a paleontologické expozice v jižním křídle budovy, kde má být umístěna výstava *Vznik a vývoj vesmíru, Země a člověk*. Vedle toho byly stěhovány pracovny z důvodů stavebních úprav v hlavní budově.

• *Botanické oddělení* (dr. B. Šula). Během ledna byla uložena dosavadní botanická expozice v depositáři, aby bylo uvolněno místo pro připravovanou výstavu. V důsledku prováděných stavebních úprav byla přestěhována pracovna do jiných místností. Kromě těchto akcí, které ovlivnily pracovní plán, doplnil referent několika rozborů přírodních podkladů elaborát k charakteristice pohraničních okresů našeho kraje. — V rámci ochranné činnosti byly podány celkem 3 připomínky k zamýšleným zásahům.

• *Zoologické oddělení* (dr. Vl. Teyrovský). Dne 15. I. 1954 opakoval referent v rámci patronátní činnosti svou přednášku *Jak zvířata vnímají, poznávají a*

jednají na besídce, uspořádané za součinnosti musea v Tovačově pro žactvo tovačovských škol. Přednáška byla doprovázena světelnými obrazy. — Ve spolupráci s prep. J. Fabbrisem a graf. M. Stáhalou pokračují přípravy k otevření nové instalace zoologické expozice podle zásad, vytyčených rámcově v úvodníku Zpráv SLUKO.

Odbor věd o společnosti

• *Zemědělské oddělení* (V. Burian). V č. 31 našich Zpráv byla mimo jiné zmínka o přírůstcích ve sbírkách zemědělského oddělení; během jedna byl z těchto přírůstků přesně určen v olomoucké pobožce Státního vědeckého veterinárního ústavu osteologický materiál koně. — Alois Matoušek zaslal fotografii statku se žudrem v Rousnově-Rousínovci (okr. Vyškov).

Ing. J. Petrovi z Vysoké školy zemědělské v Praze byly poskytnuty informace o lokálních pramenech k historii obilnárství (pro diplomovou práci).

• *Vojenské oddělení* (V. Burian). Práce ve sbírkách se stále soustřeďuje na pořizování inventáře a katalogu (referent, H. Hradil, A. Strnad). Kromě toho byla uspořádána sbírka distinkcí. — Ladislav Smolík (Olomouc) daroval do našich sbírek stejnokrojové odznaky.

Ve Vojenském historickém museu byla z našich sbírek deponována norská komorová puška z r. 1842 s bodlem, jakožto významný doplněk dynamické expozice palných zbraní. — Z VHM byl získán vzácný papírový náboj do rakouské vojenské pušky Lorenz.

• *Oddělení národopisné* (dr J. Kanýza). Pracovníci oddělení pokračovali v adjustaci a inventarisaci výšivek. V oboru keramiky byla pořízena podrobná mapa toufarů na Moravě; v katalogisaci keramických sbírek bylo zpracováno dalších 100 kusů. Referent dokončil textovou část pro vlastivědný diafilm o Olomouckém kraji. Ve funkci předsedy sekce jazyka a literatury při krajském výboru Čsl. společnosti pro šíření vědeckých a politických znalostí měl referent přednášku *O Janu Nerudovi*; dále vedl besedu o knize *Nás vychoval Stalin* a pro soubory LÚT ve Středomoravských tiskárnách vedl besedu *O správné recitaci*. — Výzkumnému ústavu výtvarné hodnoty v Brně bylo z našich sbírek zapůjčeno 28 vzácných výšivek. — Dr V. M. Jiroušek odevzdal 36 nově zapsaných písní z Konicka. — Jan Hruška (Břeclav) daroval našemu ústavu serii starých národopisných pohledů.

• *Oddělení pro prehistorii* (dr J. Skutil). Pracovníci oddělení pokračovali v inventarisaci a katalogisaci Gottwaldova sbírkového fondu (dosaženo č. 1130). Byla připravena menší expozice a některé doplňky Nejstarší památky lidské práce z Čech a Moravy. Referent dokončil práci o paleolitiku Moravské brány a O Dobrovského starožitnické činnosti.

• *Oddělení uměleckého průmyslu* (dr J. Lakosil). Byla dokončena katalogisace exponátů uměleckého porcelánu. Exponáty jsou přehledně uloženy v regálech podle jednotlivých manufaktur a jsou opatřeny provisorními inv. čísly; definitivní číslování bude provedeno v nejbližší době. Při katalogisaci byly současně revidovány staré katalogy a chybějící exponáty vypsány.

• Ref. V. Burian napsal dva posudky vlastivědných příruček (pro KNV, ref. IV.). Pro K. Poláka z Klatov pořídil výpis ze Zaczkowitzovy kroniky o valašských rebelech r. 1643.

Knihovna

V lednu bylo nově inventováno 221 svazků, takže koncem ledna je v knihovně ústavu celkem 11.388 svazků. Z uvedeného počtu přírůstků pochází nejvíce knih ze starých fondů; koupí bylo získáno 68 svazků, z vlastních nákladů byl zařazen 1 svazek a darem přibylo 36 svazků (vydavatelstvo „Našeho Valašska“ — 5 svazků, Slezský studijní ústav v Opavě — 1 sv., ONV v Boskovicích — 1 sv., Městské

museum v Brně — 2 sv., Towarzystwo naukowe v Toruni — 1 sv., Muzeum archeologiczne v Poznani — 1 sv., okr. museum v Bruntále — 15 sv., přírodovědecká fakulta Masarykovy univ. v Brně — 8 sv., Zavod za geološka istraživanje UNR Hrvatskoj v Záhřebě — 1 sv., ref. V. Burian — 1 sv.).

V druhé polovině ledna byla knihovna přestěhována pro vnitřní adaptace budovy do prozatímních místností, kde bylo nutno knihy nově uspořádati.

Krajská galerie

Za spolupráce zřizenců SLUKO provedl referent instalaci výstavy *Kresby a grafiky Maxe Švabinského*. Tato výstava byla zahájena dne 16. ledna t. r.

Z technických důvodů byla dočasně přestěhována expozice obrazů a plastik *českého umění XIX. a XX. stol.*, instalovaná dosud ve výstavním sále II. poschodí v budově SLUKO do sálu v I. posch. téže budovy.

V katalogizačních pracích byl doplněn lístkový katalog fondů obrazů a plastik o nových 56 čísel a lístkový katalog grafické sbírky (odd. kreseb a akvarelů) o 78 nových čísel.

Výstavy

Výstavu *kreseb a grafik Maxe Švabinského*, která trvala od 16. ledna do 6. února 1954 navštívilo za tuto poměrně krátkou dobu celkem 570 návštěvníků.

Výstava *Archeologie—národopis*, která byla instalována v hlavní budově a měla trvat do konce února t. r., byla dne 20. ledna demontována pro umístění výstavy *Vývoj vesmíru, Země a člověka*. Za dobu trvání této výstavy je shlédlo celkem 1.673 osob.

Různé zprávy.

Tisková oprava. Prosíme čtenáře, aby si v č. 31. Zpráv SLUKO v oddíle Různých zpráv (str. 9), kde je pojednáváno o výzkumu památných architektur v našem kraji, opravili laskavě počet dosud zachycených architektur z 100 na 1.000 architektur.